

EURÓPSKA RADA

Európska rada, ktorú tvoria hlavy štátov alebo predsedovia vlád členských štátov, zabezpečuje potrebný impulz na rozvoj Európskej únie a stanovuje všeobecné politické usmernenia. Aj predseda Komisie je členom Európskej rady, ale bez hlasovacieho práva. Predseda Európskeho parlamentu vystupuje s príhovorom na začiatku zasadnutí Európskej rady. Lisabonskou zmluvou sa Európska rada ustanovila ako inštitúcia Únie s dlhodobým predsedníctvom.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 13, 15, 26, 27 a 42 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii (Zmluvy o EÚ).

HISTÓRIA

Európska rada je v súčasnosti vrcholnou konferenciou vedúcich predstaviteľov štátov alebo vlád členských štátov EÚ. Prvé takéto európske vrcholné stretnutie sa uskutočnilo v Paríži v roku 1961 a od roku 1969 sa tieto samity konajú čoraz častejšie.

Na európskom samite vo februári 1974 v Paríži sa rozhodlo, že v budúcnosti by sa mali tieto stretnutia hláv štátov alebo predsedov vlád konať pravidelne pod názvom „Európska rada“, aby bolo možné zaujať k problémom európskej integrácie všeobecný prístup a zabezpečiť riadnu koordináciu činností EÚ.

Európsku radu do súboru zmlúv Spoločenstva prvýkrát zaradil Jednotný európsky akt (1986), ktorý vymedzil jej zloženie a stanovil, že sa bude schádzať dvakrát ročne.

Maastrichtskou zmluvou (1992) sa oficiálne potvrdila jej úloha v inštitucionálnom procese EÚ.

Lisabonskou zmluvou sa z Európskej rady stala skutočná inštitúcia EÚ (článok 13 Zmluvy o EÚ) s vymedzenými úlohami, v rámci ktorých „dáva Únii potrebné podnety na jej rozvoj a určuje jej všeobecné politické smerovanie a priority“ (článok 15 Zmluvy o EÚ). Európska rada a Rada Európskej únie (ďalej len „Rada“) sa dohodli, že budú spoločne využívať oddiel II rozpočtu EÚ (článok 43 písm. b) nariadenia o rozpočtových pravidlách), čo vysvetľuje, prečo má všeobecný rozpočet len 10 oddielov, a nie 11, hoci Európska rada a Rada sú rôzne inštitúcie.

ORGANIZÁCIA

Európska rada, ktorú zvoláva jej predseda, sa skladá z hláv štátov alebo predsedov vlád 27 členských štátov a predsedu Komisie (článok 15 ods. 2 Zmluvy o EÚ). Na jej práci sa zúčastňuje vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú

politiku. Predseda Európskeho parlamentu je spravidla vyzvaný, aby vystúpil na začiatku zasadnutia (článok 235 ods. 2 ZFEÚ).

Predseda volí samotná Európska rada na obdobie dva a pol roka, ktoré môže byť jedenkrát obnovené. Predseda Európskej rady zastupuje EÚ navonok vo svete.

Európska rada zvyčajne rozhoduje o veciach na základe konsenzu, pri mnohých dôležitých vymenovaniach však rozhoduje kvalifikovanou väčšinou (najmä o vymenovaní svojho predsedu, o výbere kandidáta na funkciu predsedu Európskej komisie, o vymenovaní vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a prezidenta Európskej centrálnej banky).

Európska rada spravidla zasadá najmenej štyrikrát ročne. Od roku 2008 sa Európska rada stretávala častejšie, a to najmä počas finančnej krízy a následnej dlhovej krízy eurozóny. V poslednom období Európsku radu výrazne zamestnávali aj migračné toky do EÚ a otázky vnútornej bezpečnosti.

Od roku 2016 sa hlavy štátov a vlád stretávajú vo formáte EÚ27, bez Spojeného kráľovstva. Tieto stretnutia boli pred oficiálnym oznámením Spojeného kráľovstva o vystúpení z EÚ podľa článku 50 Zmluvy o EÚ v marci 2017 spočiatku neformálne. Po tomto oznámení sa popri pravidelných zasadnutiach uskutočnili viaceré oficiálne zasadnutia Európskej rady vo formáte EÚ27 (článok 50).

Okrem toho sa členovia Európskej rady stretávajú vo forme medzivládnych konferencií (MVK): tieto konferencie zástupcov vlád členských štátov sa zvolávajú na účely prerokovania a schvaľovania zmien zmlúv EÚ. Pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 to bol jediný postup na revíziu zmlúv. Teraz sa nazýva „riadny revízny postup“. Medzinárodná konferencia zvolaná predsedom Európskej rady rozhoduje o zmenách zmlúv jednomyseľne.

ÚLOHA

A. Miesto v inštitucionálnom systéme EÚ

Podľa článku 13 Zmluvy o EÚ je Európska rada súčasťou jednotného inštitucionálneho rámca Únie. Jej úlohou je však skôr poskytovať všeobecné politické podnety, a nie fungovať ako rozhodovací orgán v právnom zmysle. Rozhodnutia s právnymi dôsledkami pre EÚ prijíma iba vo výnimočných prípadoch (pozri bod C ods. 2 ďalej), ale získala niekoľko inštitucionálnych rozhodovacích právomocí. Európska rada môže teraz prijímať právne záväzné akty, ktoré môžu byť napadnuté na Súdnom dvore Európskej únie, a to aj pre nečinnosť (článok 265 ZFEÚ).

Článok 7 ods. 2 Zmluvy o EÚ udeľuje Európskej rade právomoc začať postup na pozastavenie práv členského štátu v dôsledku závažného porušenia zásad Únie, a to po súhlase Európskeho parlamentu.

B. Vzťahy s inými inštitúciami

Európska rada prijíma rozhodnutia úplne nezávisle a vo väčšine prípadov na to nie je potrebná iniciatíva Komisie ani účasť Parlamentu.

Lisabonská zmluva však zachováva organizačné prepojenie s Komisiou, pretože jej predseda je členom Európskej rady bez hlasovacieho práva a vysoký predstaviteľ Únie

pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku sa zúčastňuje na rokovaníach. Okrem toho Európska rada často žiada Komisiu, aby jej predložila správy v súvislosti s prípravou svojich zasadnutí. V článku 15 ods. 6 písm. d) Zmluvy o EÚ je ustanovená požiadavka, aby predseda Európskej rady po každom zasadnutí predložil správu Parlamentu. Predseda Európskej rady sa tiež každý mesiac stretáva s predsedom Parlamentu a predsedami politických skupín a vo februári 2011 súhlasil s tým, že bude odpovedať na písomné otázky poslancov EP týkajúce sa jeho politických aktivít. Parlament však môže uplatňovať do určitej miery aj neformálny vplyv, a to prostredníctvom účasti svojho predsedu na zasadnutiach Európskej rady, schôdzí lídrov strán, ktoré sa konajú v rámci ich príslušných európskych politických rodín pred zasadnutiami Európskej rady, a prostredníctvom uznesení, ktoré prijíma v súvislosti s bodmi programu zasadnutí, výsledkami zasadnutí a oficiálnymi správami, ktoré mu predkladá Európska rada.

Na základe Lisabonskej zmluvy sa nová funkcia vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku stala ďalšou zložkou, ktorá navrhuje a vykonáva zahraničnú politiku v mene Európskej rady. Predseda Európskej rady zabezpečuje zastúpenie Únie navonok v záležitostiach týkajúcich sa spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky bez toho, aby boli dotknuté právomoci vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

C. Právomoci

1. Inštitucionálna oblasť

Európska rada dáva EÚ potrebné podnety na jej rozvoj a určuje jej všeobecné politické smerovanie a priority (článok 15 ods. 1 Zmluvy o EÚ). Kvalifikovanou väčšinou rozhoduje aj o zložení Rady a kalendári rotujúcich predsedníctiev.

2. Otázky zahraničnej a bezpečnostnej politiky (5.1.1) a (5.1.2)

Európska rada vymedzuje zásady a všeobecné smerovanie spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) a rozhoduje o spoločných stratégiách na jej uplatňovanie (článok 26 Zmluvy o EÚ). Európska rada rozhoduje jednomyseľne o tom, či odporučí členským štátom, aby pristúpili k postupnému vymedzeniu spoločnej obrannej politiky EÚ v súlade s článkom 42 ods. 2 Zmluvy o EÚ.

Ak má členský štát v úmysle podať námietku proti prijatiu rozhodnutia z dôležitých dôvodov národného záujmu, Rada môže kvalifikovanou väčšinou rozhodnúť o tom, že vec postúpi Európskej rade na jednomyseľné rozhodnutie (článok 31 ods. 2 Zmluvy o EÚ). Rovnaký postup sa môže uplatniť, ak sa členské štáty rozhodnú zaviesť v tejto oblasti posilnenú spoluprácu (článok 20 Zmluvy o EÚ).

3. Správa hospodárskych záležitostí a viacročný finančný rámec (VFR) (1.4.3.)

Od roku 2009 sa z dôvodu krízy štátnych dlhov Európska rada a samity eurozóny stali hlavnými aktérmi pri riešení dôsledkov celosvetovej bankovej krízy. Niekoľko členských štátov získalo balíky finančnej pomoci prostredníctvom ad hoc dohôd alebo dočasných dohôd, o ktorých rozhodli vedúci predstavitelia štátov alebo predsedovia vlád členských štátov a ktoré boli neskôr ratifikované v členských štátoch. V budúcnosti sa bude finančná pomoc poskytovať prostredníctvom stáleho Európskeho mechanizmu pre stabilitu. Vlády členských štátov vypracovali za aktívnej účasti Komisie, Parlamentu a Európskej centrálnej banky medzinárodnú zmluvu – Zmluvu o stabilite, koordinácii

a správe v hospodárskej a menovej únii (tiež nazývanú rozpočtová dohoda) – ktorá umožňuje prísnejšiu kontrolu rozpočtovej a sociálno-ekonomickej politiky členských štátov. To vyvoláva čoraz viac otázok týkajúcich sa úlohy Komisie a Parlamentu v správe hospodárskych záležitostí eurozóny.

Európska rada zohráva dôležitú úlohu aj v európskom semestri. Na svojich jarných zasadnutiach stanovuje politické smerovanie v oblasti makroekonomickej, fiškálnej a štrukturálnej reformy a politík podporujúcich rast. Na júnových zasadnutiach schvaľuje odporúčania, ktoré sú výsledkom hodnotenia národných programov reforiem vypracovaných Komisiou a prerokovaných v Rade.

Podieľa sa tiež na prerokovaní viacročného finančného rámca (VFR), kde zohráva ústrednú úlohu pri dosahovaní politickej dohody o kľúčových politických otázkach nariadenia o VFR, ako sú limity výdavkov, výdavkové programy a zdroje financovania.

4. Policajná a justičná spolupráca v trestných veciach ([4.2.6](#)) a ([4.2.7](#))

Európska rada na požiadanie člena Rady rozhodne, či sa nadviaže posilnená spolupráca v oblasti týkajúcej sa týchto záležitostí (článok 20 Zmluvy o EÚ). Lisabonská zmluva zaviedla niekoľko nových premostovacích ustanovení umožňujúcich Európskej rade, aby zmenila pravidlo prijímania rozhodnutí v Rade z jednomyselného rozhodovania na hlasovanie na základe väčšiny ([1.2.4](#)).

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

Európska rada preukazuje efektívnosť pri prijímaní všeobecných usmernení pre opatrenia EÚ. 27. júna 2014 schválila päť prioritných oblastí na usmernenie činnosti EÚ v priebehu nasledujúcich piatich rokov: 1) zamestnanosť, rast a konkurencieschopnosť; 2) zlepšovanie postavenia občanov a ich ochrana; 3) politiky energetiky a životného prostredia; 4) sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť; a 5) EÚ ako silný globálny aktér. Tieto priority sa uvádzajú v dokumente nazvanom Strategický program pre Úniu v čase zmien. používa sa na plánovanie práce Európskej rady a funguje ako základ pracovných programov ostatných inštitúcií EÚ.

Európska rada takisto prispela k prekonávaniu prekážok v rozhodovacom procese EÚ. Napriek tomu svojim medzivládny zložením a rozhodovacími postupmi pribrzdzuje federálny vývoj európskej integrácie vo všeobecnosti. Inštitucionálne zmeny, ktoré sa zaviedli Lisabonskou zmluvou, sa musia ešte vyhodnotiť. Za zmienku stojí, že predseda Európskej rady pravidelne podáva správy Európskemu parlamentu.

A. Zahraničná a bezpečnostná politika

Zahraničná a bezpečnostná politika bola od začiatku 90. rokov 20. storočia dôležitým bodom vrcholných zasadnutí Európskej rady. Rozhodnutia prijaté v tejto oblasti zahŕňali:

- medzinárodnú bezpečnosť a boj proti terorizmu,
- európsku susedskú politiku a vzťahy s Ruskom,
- vzťahy so stredomorskými krajinami a s Blízkym východom.

Európska rada na svojom zasadnutí v Helsinkách 10. a 11. decembra 1999 rozhodla o posilnení SZBP rozvojom vojenských a civilných spôsobilostí v oblasti krízového riadenia.

Na zasadnutí v Bruseli 12. decembra 2003 Európska rada schválila Európsku bezpečnostnú stratégiu.

Európska rada sa na zasadnutí 22. a 23. júna 2016 v Bruseli dohodla, že treba začať stálu štruktúrovanú spoluprácu (PESCO) na posilnenie bezpečnosti a obrany Európy. Stála štruktúrovaná spolupráca bola zriadená rozhodnutím Rady z 11. decembra 2017. Na spolupráci PESCO sa zúčastňujú všetky členské štáty EÚ s výnimkou Dánska a Malty.

B. Rozšírenie ([5.5.1](#))

Európska rada stanovila podmienky pre každé kolo rozširovania EÚ. V roku 1993 v Kodani položila základy ďalšej prístupovej vlny (kodanské kritériá). Na stretnutiach v nasledujúcich rokoch sa ďalej vymedzili kritériá prijatia a určili sa inštitucionálne reformy požadované pred pristúpením.

Európska rada v Kodani (12. a 13. decembra 2002) rozhodla o pristúpení Cypru, Českej republiky, Estónska, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Malty, Poľska, Slovenska a Slovinska od 1. mája 2004. Rumunsko a Bulharsko vstúpili do Európskej únie 1. januára 2007.

3. októbra 2005 Rada na zasadnutí v Luxemburgu schválila rámec pre rokovania s Chorvátskom a Tureckom o ich pristúpení k EÚ. Zmluva o pristúpení Chorvátska bola podpísaná 9. decembra 2011 a Chorvátsko pristúpilo 1. júla 2013.

C. Inštitucionálna reforma

Európska rada na svojom zasadnutí v Tampere (15. a 16. októbra 1999) rozhodla o postupe vypracovania Charty základných práv Európskej únie ([4.1.2](#)). Na zasadnutí v Helsinkách (v decembri 1999) zvolala medzivládnu konferenciu na prípravu Zmluvy z Nice.

Na zasadnutí v Laekene (14. a 15. decembra 2001) Európska rada rozhodla o zvolaní Konventu o budúcnosti Európy, na ktorom bol vypracovaný návrh neúspešnej Ústavnej zmluvy ([1.1.4](#)). Po dvaapoločnom období inštitucionálnej patovej situácie Európska rada na zasadnutí 21. a 22. júna 2007 prijala podrobný mandát na medzivládnu konferenciu, na základe ktorej bola 13. decembra 2007 podpísaná Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009 ([1.1.5](#)). 25. marca 2011 prijala Európska rada rozhodnutie o zmene a doplnení článku 136, čím sa umožnilo vytvorenie Európskeho mechanizmu pre stabilitu.

Európska rada 29. júna 2018 prijala rozhodnutie o zložení Európskeho parlamentu, ktoré členským štátom umožnilo prijať potrebné domáce opatrenia na usporiadanie volieb do Parlamentu na volebné obdobie 2019 – 2024^[1].

Na svojom zasadnutí (o článku 50) vo formáte EÚ27 Európska rada 23. marca 2018 schválila usmernenia o rámci budúceho vzťahu s Spojeným kráľovstvom po brexite. Podľa týchto usmernení sa EÚ usiluje o čo najužšie partnerstvo so Spojeným

[1]Rozhodnutie Európskej rady (EÚ) 2018/937 z 28. júna 2018, ktorým sa stanovuje zloženie Európskeho parlamentu (Ú. v. EÚ L 165, 2.7.2018, s. 1).

kráľovstvom, ktoré by – okrem iných oblastí – malo zahŕňať obchodnú a hospodársku spoluprácu a spoluprácu v oblasti bezpečnosti a obrany.

Európska rada (článok 50) vzala 10. apríla 2019 na vedomie list predsedníčky vlády Spojeného kráľovstva Theresy Mayovej z 5. apríla 2019, v ktorom požiadala o ďalšie predĺženie lehoty uvedenej v článku 50 ods. 3 Zmluvy o EÚ. Európska rada súhlasila s jej predĺžením do 31. októbra 2019, aby umožnila ratifikáciu dohody o vystúpení.

17. októbra 2019 Európska rada vo formáte EÚ27 schválila revidovanú dohodu o vystúpení a revidované politické vyhlásenie, na ktorých sa v ten istý deň dohodli vyjednávači EÚ a Spojeného kráľovstva. Táto dohoda mala umožniť riadený odchod Spojeného kráľovstva z Európskej únie.

Európska rada 29. októbra 2019 na základe žiadosti Spojeného kráľovstva prijala rozhodnutie o predĺžení obdobia uvedeného v článku 50 ods. 3 Zmluvy o EÚ do 31. januára 2020 s cieľom poskytnúť viac času na ratifikáciu dohody o vystúpení. Dohoda o vystúpení nadobudla platnosť 31. januára 2020. Znamená ukončenie obdobia podľa článku 50 Zmluvy o EÚ a začiatok prechodného obdobia, ktoré trvá do 31. decembra 2020. Spojené kráľovstvo už nie je členským štátom EÚ, ale treťou krajinou.

Eeva Pavy
02/2020

